

Sygn. akt III USKP 30/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Robert Stefanicki

SSN Renata Żywicka

w sprawie z odwołania W. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie
o emeryturę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 6 grudnia 2022 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie
z dnia 4 lutego 2021 r., sygn. akt III AUa 690/19,

1. oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 4 lutego 2021 r., III AUa 690/19, oddalił apelację organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie z 18 lipca 2019 r., IV U 1792/18, zamieniającego decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie z 8 marca 2017 r. i przyznającego ubezpieczonemu W. M. prawo do emerytury od daty złożenia wniosku o świadczenie.

W sprawie ustalono, że ubezpieczony urodził się [...] 1956 r. Od 1 lutego 2001 r. uprawniony był do emerytury o symbolu EWK przyznanej decyzją z dnia 9 maja 2001 r. W dniu 23 lutego 2017 r. złożył w organie rentowym wniosek o emeryturę w wieku obniżonym przy uwzględnieniu lat pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Decyzją z dnia 8 marca 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Rzeszowie odmówił prawa do wnioskowanego świadczenia, iż ubezpieczony na dzień 1 stycznia 1999 r. nie udowodnił 15 lat pracy w warunkach szczególnych wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu.

Ubezpieczony był zatrudniony w Spółdzielczym [...] H. od 30 czerwca 1975 r. do 12 marca 1997 r. W tym czasie jego podstawowym zajęciem była praca kierowcy ciągnika. W sezonie prac rolniczych zajmował się zasiewem zbóż, orką, w lipcu i sierpniu kosił zboże kombajnem. W międzyczasie wykonywał usługi transportowe dla rolników indywidualnych - przewoził materiały budowlane, piasek, cegły, pustaki, w zależności od zapotrzebowania i zlecenia. Natomiast wyłącznie prace transportowe wykonywał w okresie późnej jesieni i zimy. Wykonując usługi dla różnych przedsiębiorstw transportował węgiel, nawozy, zboże, a także odśnieżał drogi, posypywał je solą. Transport przy wykorzystaniu ciągników był w okresie zatrudnienia wnioskodawcy typowym i powszechnym, szczególnie na krótkich odległościach. Praca w transporcie była przez cały rok, przy czym w sezonie przeplatała się z pracami polowymi. Takie czynności ubezpieczony wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu.

W gospodarstwie była ekipa mechaników, która zajmowała się naprawami ciągników i sprzętu. W razie awarii ciągnika ubezpieczony przesiadał się na inny ciągnik i wykonywał nim pracę.

Likwidator gospodarstwa w dniu 1 lutego 2001 r. wystawił świadectwo pracy w warunkach szczególnych. Wskazał w nim, że W. M. w okresie od 30 czerwca 1975 r. do 12 marca 1997 r. stale i w pełnym wymiarze czasu wykonywał pracę traktorzysty na stanowisku traktorzysty ciągników rolniczych wymienionym w dziale A poz. VIII pkt 3 wykazu A Załącznika do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 II 1983 r. - w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W oparciu o wnioski opinii biegłego sądowego z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy ustalono, że kierowca ciągnika rolniczego, które to stanowisko zajmował ubezpieczony, jest narażony na czynniki środowiskowe, które powodują szybszy proces starzenia i zalicza się do nich: hałas, drgania mechaniczne, zapylenie, a nadto substancje i preparaty chemiczne oraz czynniki biologiczne. Nadmierny hałas podczas wykonywania prac ciągnikiem, kombajnem czy to przy pracach polowych, czy transportowych może powodować uszkodzenie słuchu, obniżenie sprawności psychofizycznej, przyspieszenie pojawienia się stanu zmęczenia. Drgania mechaniczne negatywnie oddziałują na organy ciała ludzkiego, mogą powodować zaburzenia w funkcjonowaniu narządów wewnętrznych klatki piersiowej i jamy brzusznej oraz dolegliwości układu mięśniowo - szkieletowego. Zarówno podczas wykonywania ciągnikiem prac polowych, jak i prac transportowych występuje narażenie na wysoką bądź niską temperaturę, przeciągi w kabinie ciągnika, kombajnu. Co więcej kierowcy ciągników podczas wykonywania pracy długotrwale prowadzą ciągnik w wymuszonej pozycji ciała, co powodować może dolegliwości układu mięśniowo - szkieletowego. Muszą też ręcznie przesuwac, podnosić maszyny, sprzęt w celu sprzęgnięcia z ciągnikiem. Z kolei do zagrożeń chemicznych, na które jest narażony kierowca ciągnika w rolnictwie można zaliczyć kontakt ze środkami ochrony roślin, nawozami sztucznymi, paliwami i smarami. Środki ochrony roślin (pestycydy) należą do najbardziej szkodliwych związków, na których działania są narażeni kierowcy ciągników. Czynniki biologiczne w rolniczym środowisku pracy to makroorganizmy oraz takie struktury i substancje wytwarzane przez te organizmy, które występując w środowisku pracy wywierają szkodliwy wpływ na organizm ludzki - osy, kleszcze. Stopień narażenia ubezpieczonego jako kierowcy ciągnika rolniczego przy wykonywaniu prac polowych był zatem porównywalny jak w przypadku, kiedy wykonywał on ciągnikiem prace transportowe. Do wykonywania tych czynności używano takiego samego ciągnika, warunki pracy: hałas, drgania, brak amortyzacji siedzenia, wymuszona pozycja ciała, mikroklimat - temperatura były takie same. Natomiast stanowisko pracy kierowcy ciągnika branży rolniczej jest bardziej szkodliwe i uciążliwe od kierowcy branży transportowej pod względem narażenia na czynniki chemiczne oraz biologiczne. Dodatkowo biegły w opinii uzupełniającej

podkreślił, że kierowca ciągnika, aby móc bezpiecznie poruszać się prowadzonym pojazdem powinien posiadać odpowiednią sprawność psychiczną i fizyczną oraz posiadać wiedzę i umiejętności gwarantujące zachowanie adekwatne do sytuacji. Sprawności psychiczne, sprawności psychomotoryczne jak szybkość i dokładność koordynacji wzrokowo - ruchowej, orientacja oraz psychofizyczne np. widzenie w mroku, sprawność ruchowa, umożliwiającą prawidłową realizację podjętych przez kierowcę decyzji. Powyższe cechy powinni wykazywać wszyscy kierowcy kierującymi wszystkimi pojazdami bez względu na rodzaj wykonywanej pracy. Wnioskodawca w okresie prac polowych musiał dojeżdżać do klientów indywidualnych w celu wykonania zleconej pracy a zatem uczestniczył w ruchu drogowym. Biegły zauważył nadto, że warunki atmosferyczne mogą być przyczyną wypadków zarówno podczas wykonywania prac polowych jak i podczas poruszania się po drodze.

Sądy obu instancji uznały odwołanie od decyzji organu rentowego za uzasadnione.

W niniejszej sprawie ubezpieczony dochodził ustalenia prawa do emerytury w obniżonym wieku, o której mowa w art. 184 w związku z art. 32 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 504 ze zm., dalej jako „ustawa emerytalna”). Sąd odwoławczy przypomniał, że prawo do oznaczonej emerytury przysługuje ubezpieczonym mężczyznom urodzonym po 31 grudnia 1948 r. po osiągnięciu przez nich wieku 60 lat, o ile przed 1 stycznia 1999 r. spełnili przesłanki stażowe - a to wykazali łączny staż ubezpieczenia wynoszący co najmniej 25 lat, w tym co najmniej 15-letni staż pracy w warunkach szczególnych (wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy) oraz którzy nie przystąpili do OFE, ewentualnie złożyli wniosek o przekazanie zgromadzonych na rachunku tego Funduszu środków na dochody budżetu państwa. W rozpoznawanej sprawie spornym było to, czy ubezpieczony legitymuje się wymagany ustawą stażem pracy w szczególnych warunkach. W szczególności wyjaśnienia wymagało, czy do wskazanego stażu podlegał będzie zaliczeniu okres zatrudnienia w Spółdzielczym [...] H. w okresie od 30 czerwca 1975 r. do 12 marca 1997 r. na stanowisku kierowcy ciągnika.

Sąd Okręgowy uwzględnił dowodzony przez ubezpieczonego okres zatrudnienia do stażu pracy w warunkach szczególnych przyjmując, że w tym czasie wnioskodawca stale i w pełnym wymiarze wykonywał pracę wskazaną w wykazie A dziale VIII poz. 3. Powyższe poprzedził ustaleniem, że w dowodzonym okresie ubezpieczony jako kierowca ciągnika wykonywał w sezonach letnich prace polowe, zaś w sezonach zimowym - prace transportowe. Przyjął przy tym, że w czasie kierowania ciągnikiem, zarówno wykonując prace transportowe jak i prace polowe, był w takim samym stopniu narażony na czynniki szkodliwe dla zdrowia.

Poddając kontroli instancyjnej rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji, Sąd odwoławczy stwierdził, że nie jest wykluczone uznanie określonej pracy za pracę wykonywaną w szczególnych warunkach w sytuacji, gdy zakład zatrudniający ubezpieczonego nie należy według kwalifikacji powołanego wyżej rozporządzenia do określonej branży (działu przemysłu). Pomimo bowiem tego, że wyodrębnienie stanowiskowo - branżowe w wykazach dla kwalifikacji pracy w szczególnych warunkach ma swoje racje, nie można jednocześnie pomijać, iż to rzeczywista praca w szczególnych warunkach uzasadnia prawo do wcześniejszej emerytury. Praca w szczególnych warunkach nie zależy zatem wyłącznie od zatrudnienia pracownika tylko w określonej branży, czyli w dziale ściśle określonym w wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia. W sytuacji bowiem gdy stopień szkodliwości, czy uciążliwości danego rodzaju pracy nie wykazuje żadnych różnic w zależności od branży, w której jest wykonywana, brak jest podstaw do zanegowania świadczenia jej w warunkach szczególnych tylko dlatego, że w załączniku do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze została przyporządkowana do innego działu przemysłu.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w rozpoznawanej sprawie niekwestionowanym pozostawały ustalenia dotyczące rodzaju wykonywanych przez ubezpieczonego w spornym okresie czynności. Spór dotyczył wyłącznie oceny prawnej dowodzonego okresu. W tej kwestii Sąd stwierdził, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy na okoliczność tożsamości narażenia ubezpieczonego na czynniki szkodliwe dla zdrowia przy pracach polowych i transportowych był o tyle niekompletny, że na jego podstawie niemożliwym było z całą stanowczością przesądzenie, iż pomimo

odmiennej przynależności branżowej pracodawcy (branży rolniczej nie zaś transportowej) wykonywana przez ubezpieczonego praca, zwłaszcza w sezonach letnich, w których przeważała praca w rolnictwie mogła być zakwalifikowana do wymienionej w dziale VIII poz. 3 rozporządzenia, tj. w transporcie, w sytuacji, gdy ówczesnego pracodawcę ubezpieczonego należało zakwalifikować przynajmniej w części czasu tzw. letniego i jesiennego do branży rolniczej.

Sąd Apelacyjny uznał, że dla kompleksowej oceny ekspozycji ubezpieczonego na czynniki szkodliwe dla zdrowia, zachodziła potrzeba skorzystania z wiedzy specjalistycznej z zakresu medycyny pracy, jak też z zakresu ruchu drogowego, transportu i pojazdów samochodowych. W konsekwencji, uzupełniając w tym zakresie postępowanie dowodowe Sąd dopuścił i przeprowadził dowód z opinii głównej i uzupełniającej biegłego z zakresu BHP sporządzonych w sprawie Sądu Okręgowego w Krośnie (IV U 106/17), opinii biegłej z zakresu medycyny pracy sporządzonej w sprawie Sądu Okręgowego w Rzeszowie (IV U 1004/17), opinii głównej i uzupełniającej biegłego ds. transportu oraz opinii głównej i uzupełniającej biegłego z zakresu BHP sporządzonych w sprawie Sądu Okręgowego w Przemyślu (III U 28/18), na okoliczność ich treści oraz oceny warunków pracy traktorzysty, w szczególności ustalenia tożsamyh warunków pracy kierowców ciągników wykonujących prace polowe i transportowe.

Na tej podstawie ustalono, że stopień szkodliwości pracy kierowcy ciągnika branży rolniczej jest wyższy i bardziej uciążliwy od pracy kierowcy branży transportowej - kierowca ciągnika rolniczego jest narażony na czynniki psychofizyczne, chemiczne i biologiczne; zatrudnienie występowało w warunkach znacznej szkodliwości dla zdrowia, które skutkowało obniżeniem wieku emerytalnego (tj. hałas, drgania, czynniki chemiczne i biologiczne grupy III); praca jest w warunkach znacznej szkodliwości dla zdrowia poprzez styczność z czynnikami biologicznymi gr. III, substancjami i preparatami chemicznymi oraz z czynnikami psychofizycznymi, jak hałas i drgania.

W ocenie Sądu Apelacyjnego przy całokształcie okoliczności sprawy, w tym też w szczególności w oparciu o logikę i przekonującą szczegółowo i naukowo uzasadnioną wartość ustaleń i wniosków opinii wielu biegłych z zakresu medycyny pracy, z zakresu ruchu drogowego i z zakresu BHP, nie dało się pominąć

stanowczych wniosków wskazujących na wielorakie obciążenia kierowcy przy pracach polowych - nie tylko tożsame ale i poważniejsze niż te, które występują przy wykonywaniu pracy kierowcy ciągnika w transporcie. Zatem z tego względu, w ocenie Sądu odwoławczego praca ta powinna być oceniona jako wymieniana w załączniku A dział VIII poz. 3 powołanego rozporządzenia.

Sąd Apelacyjny nie podzielił przy tym stanowiska prezentowanego przez organ rentowy, jakoby sama okoliczność, wykonywania prac w branży związanej z rolnictwem, a więc innych rodzajowo od prac transportowych stanowiła o braku możliwości zakwalifikowania takiej pracy jako pracy w szczególnych warunkach wymienionej w dziale VIII (w transporcie i w łączności), poz. 3 wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia. Przeciwnie, uznawanie pełnej branżowości wykazów, w przekonaniu Sądu Apelacyjnego, naruszałoby zasadę równości w traktowaniu osób w tej samej sytuacji. Powyższe oznaczało, że prawidłowa wykładnia pojęcia pracy w szczególnych warunkach, uwzględniająca kryteria wskazane w art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej, powinna uznawać, że jest nią każda praca wykonywana przy takim samym oddziaływaniu szkodliwych warunków, niezależnie od branży jej świadczenia.

Sąd Apelacyjny w pełni podzielił sformułowane konkluzje o tożsamości ekspozycji na czynniki szkodliwe kierowców ciągników w zakładach pracy podległych resortowi transportu jak i rolnictwa. Z tego też względu uznał, że w sprawie dopełnione zostały wszelkie przesłanki do stwierdzenia, iż ubezpieczony w Spółdzielczym [...] H. w okresie od 30 czerwca 1975 r. do 12 marca 1997 r., na stanowisku kierowcy ciągnika, wykonywał pracę wymienioną w załączniku A dział VIII poz. 3 powołanego rozporządzenia.

W skardze kasacyjnej organ rentowy zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1, 2 i 4 ustawy emerytalnej w powiązaniu z § 4 ust. 1 oraz § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów w związku z wykazem A dział VIII pkt 3 zawartym w załączniku do rozporządzenia i niewłaściwe zastosowanie prowadzące do uznania, że ubezpieczony spełnił wszystkie warunki nabycia prawa do emerytury, w tym legitymuje się wymaganym stażem pracy w warunkach szczególnych, co stanowi konsekwencję nieuzasadnionego zaliczenia do stażu pracy okresu zatrudnienia w

Spółdzielczym [...] w H. w okresie od 30 czerwca 1975 r. do 12 marca 1997 r. na stanowisku kierowcy ciągnika.

Wniósł o uchylene zaskarżonego wyroku w całości oraz zmianę wyroku Sądu Okręgowego przez oddalenie odwołania oraz zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna podlegała oddaleniu.

Ustalenie prawa do emerytury przed ukończeniem przez mężczyznę urodzonego po dniu 31 grudnia 1948 r. wieku 65 lat, wymaga - stosownie do art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - osiągnięcia w dniu 1 stycznia 1999 r. (wejścia w życie ustawy) okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Pracownik wykonujący prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach wynosi, co najmniej 15 lat (§ 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia).

Wymagany okres zatrudnienia w szczególnych warunkach ocenia się według przepisów powołanego rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. W związku z powyższym, do uzyskania emerytury na podstawie art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 i 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych uprawnia wyłącznie wykonywanie pracy na stanowisku określonym w wykazach A lub B, stanowiących załącznik do rozporządzenia (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 20 października 2005 r., I UK 41/05, OSNP 2006 nr 19-20, poz. 306 i z 9 maja 2006 r., II UK 183/05, niepublikowany). Zasadnicze znaczenie ma więc dostosowanie do tych przepisów treści poświadczenia wykonywania pracy w warunkach szczególnych przez pracodawcę, dokonywane według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy, tym bardziej że treść poświadczenia na podstawie posiadanej dokumentacji może obejmować tylko te stanowiska, na których w danym zakładzie pracy świadczone były prace odpowiadające

charakterowi pracy opisanemu w odpowiedniej pozycji wykazu-załącznika do rozporządzenia. Inaczej mówiąc, od pracodawcy wystawiającego zaświadczenie o wykonywaniu pracy w szczególnych warunkach wymagane jest wskazanie tylko stanowiska, na którym wykonywana była praca o rodzaju wymienionym w odpowiednim dziale załącznika-wykazu A lub B do rozporządzenia. Chodzi przy tym tylko o rodzaj pracy określony w § 4-15 rozporządzenia, zgodnie z przypisaniem jej do działu umieszczonego w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia.

Dostrzegając, że w rozporządzeniu nie określa się prac wykonywanych w szczególnych warunkach przez wskazanie stanowisk, na których praca taka jest wykonywana, należy wskazać, iż podstawą świadectwa wykonywania pracy w warunkach szczególnych jest wskazanie danego stanowiska pracy w przepisach resortowych wydanych na podstawie upoważnienia przewidzianego w § 1 ust. 2 rozporządzenia, co było dyrektywą dla organów zwierzchnich lub nadzorujących zakłady pracy do prowadzenia wykazów stanowisk wymienionych w załączniku do rozporządzenia, zawierających normy o charakterze informacyjnym, techniczno-porządkującym, uściślającym (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 14 czerwca 2004 r., P 17/03, OTK-A 2004 nr 6, poz. 57 i wyrok Sądu Najwyższego z 25 lutego 2010 r., II UK 218/09, niepublikowany). Wykazy resortowe muszą pokrywać się z wykazami stanowiącymi załączniki do rozporządzenia w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach (por. wyrok Sądu Najwyższego z 24 kwietnia 2004 r., II UK 337/03, OSNP 2004 nr 22, poz. 392 i z 20 października 2005 r., I UK 41/05, OSNP 2006 nr 19-20, poz. 306).

Przytoczona zasada stanowiskowo-branżowego charakteru wyodrębnienia prac kwalifikujących do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym nie ma jednak charakteru absolutnego i w szczególnych okolicznościach sprawy można od niej odstąpić. Może się bowiem zdarzyć, że dany zakład pracy wykonywał także zadania całkowicie odpowiadające innemu działowi gospodarki (wyroki Sądu Najwyższego: z 25 marca 2014 r., I UK 337/13, LEX nr 1458817, z 25 marca 2014 r., I UK 337/13, LEX nr 1458817 i z 6 lutego 2014 r., I UK 314/13, OSNP 2015 nr 5, poz. 66), a co za tym idzie, szkodliwość danego rodzaju pracy odpowiada szkodliwości pracy przyporządkowanej do innej branży. Decydujące znaczenie ma

w tym przypadku to, czy pracownik w ramach swoich obowiązków stale i w pełnym wymiarze czasu pracy narażony był na działanie tych samych szkodliwych czynników, na które narażeni byli pracownicy innego działu przemysłu, w ramach którego to działu takie same prace zaliczane są do pracy w szczególnych warunkach (wyroki Sądu Najwyższego z 6 lutego 2014 r., I UK 314/13, LEX nr 1439383 i z 25 marca 2014 r., I UK 337/13). Należy jednak mieć na względzie, że - zważywszy na wyjątkowy charakter prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym - możliwość zakwalifikowania pracy na danym stanowisku jako pracy wykonywanej w szczególnych warunkach u pracodawcy, którego podstawowa działalność nie należy do branży, do której przyporządkowane jest dane stanowisko pracy, jest dopuszczalna tylko wtedy, gdy wykonywanie tej pracy oznacza narażenie na tożsame szkodliwe czynniki właściwe branży przypisanej do stanowiska wymienionego w wykazie A rozporządzenia. Jedyne wyjątki zostały przewidziane w dziale XIV wykazu A jako "prace różne", których nie przypisano do określonego działu gospodarki.

Decydujące jest narażenie na działające szkodliwe czynniki równe narażeniu pracowników innego działu przemysłu wykonujących takie same prace zaliczane do pracy w szczególnych warunkach, dlatego konieczny jest bezpośredni związek wykonywanej pracy z procesem technologicznym właściwym dla danej pracy w określonym dziale gospodarki (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 16 czerwca 2009 r., I UK 20/09 i I UK 24/09; z 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10; z 19 maja 2011 r., III UK 174/10; z 19 marca 2012 r., II UK 166/11 i z 14 marca 2013 r., I UK 547/12, niepubl.). Usystematyzowanie prac o znacznej szkodliwości i uciążliwości w oddzielnych działach zostało powiązane z przypisaniem poszczególnych stanowisk pracy odpowiednim gałęziom gospodarki (np. dział I – prace w górnictwie, dział II – prace w energetyce itp.). Nie jest to przypadkowe, gdyż konkretne stanowisko narażone jest na ekspozycję na czynniki szkodliwe w stopniu mniejszym lub większym, w zależności od tego, w którym dziale przemysłu jest umiejscowione. W określeniu rodzaju pracy uzasadniającej prawo do świadczeń na zasadach rozporządzenia chodzi więc wyłącznie o pracę wymienioną pod odpowiednią pozycją wykazu-załącznika oraz o wykonywanie takiej pracy na stanowisku przypisanym do działu przemysłu umieszczonego w wykazie

stanowiącym załącznik do rozporządzenia. Nie można uznać, że wykonywanie podobnych czynności przypisanych pracom w różnych działach przemysłu powoduje takie samo narażenie na działanie szkodliwych czynników, jakiemu podlegają pracownicy danego działu.

Zaliczenie prac wykonywanych przez ubezpieczonego na stanowisku pracy w rolnictwie do prac wykonywanych w szczególnych warunkach prac nie zostało wprowadzone powiązane z domniemaniem znacznej ich szkodliwości dla zdrowia oraz ze znacznym stopniem uciążliwości, na jakie narażeni są pracownicy wykonujący prace „w transporcie i łączności” wymienione w dziale VIII wykazu A, ale w określonych okolicznościach uwzględnienie przyjętej przez rozporządzenie kwalifikacji branżowo-stanowiskowej oraz systematyki przepisów pozwala na kwalifikowanie pracy kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych wykonujących pracę w rolnictwie jako pracy w szczególnych warunkach. Umieszczenie stanowiska kierowcy ciągnika tylko w branży „transport i łączność” łączy szkodliwość tej pracy nie z samym prowadzeniem tych pojazdów, lecz z prowadzeniem ich przy uwzględnieniu specyfiki „technologii” pracy w transporcie i obciążzeń psychofizycznych związanych z uczestniczeniem takich pojazdów w ruchu publicznym. W związku z tym część orzecznictwa Sądu Najwyższego koncentruje się na przekonaniu, że praca kierującego ciągnikiem rolniczym nie jest pracą „w transporcie”, gdyż kierujący niczego nie transportuje, lecz wykonuje za pomocą ciągnika prace polowe (np. siew, orze, nawozi, spulchnia glebę itp.). Stąd np. w wyroku z 3 grudnia 2013 r., I UK 172/13 (niepubl.), Sąd Najwyższy przyjął, że nie ma najmniejszych podstaw do uznania, iż prace polowe, polegające na obsłudze ciągnika, mogą być zaliczone do prac w transporcie, przewidzianych w wykazie A, dziale VIII pod poz. 3., gdyż wymienienie w wyżej wymienionym wykazie prac kierowców ciągników i kombajnów nie oznacza, że za pracę w szczególnych warunkach powinno być uznane kierowanie tymi pojazdami przy wykonywaniu jakichkolwiek czynności, a nie tylko transportowych. Sąd Najwyższy w obecnym składzie, biorąc pod uwagę specyfikę rozpoznawanej sprawy poglądu tego nie podziela, uznając, że prace kierowcy ciągnika, traktora lub kombajnu w transporcie i w rolnictwie, w określonych, stwierdzonych, a przede wszystkim ocenionych okolicznościach mogą stanowić prace w transporcie w

związku z faktycznie występującymi przy tym szczególnymi warunkami. Z tego względu w rozpoznawanej sprawie znalazły się podstawy, aby określenie „transport” rozumieć szeroko. W niniejszej sprawie bowiem Sąd Okręgowy oparł w I instancji swoje rozstrzygnięcie, nie tylko na podstawie czynności własnych, ale również na podstawie oceny wykonywanej przez ubezpieczonego pracy dokonanej przez biegłego z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy. W konkluzji swojej opinii biegły stwierdził, że stanowisko pracy kierowcy ciągnika branży rolniczej jest bardziej szkodliwe i uciążliwe od kierowcy branży transportowej pod względem narażenia na czynniki chemiczne oraz biologiczne. W związku z tym biegły ocenił, że ubezpieczony W. M. wykonywał prace, które można zaliczyć do prac w szczególnych warunkach w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze: do działu VIII pkt. 3 jako „prace kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych”. Podobne stanowisko zajęła biegła w opinii uzupełniającej (w tym w opinii z zakresu rolnictwa i z zakresu przepisów ruchu drogowego). Ponadto Sąd Apelacyjny na poziomie rozpoznawania apelacji również dopuścił dowody z opinii biegłych z dziedziny bezpieczeństwa i higieny pracy, z zakresu medycyny pracy oraz transportu. Niewątpliwie opinie wielu biegłych z różnych dziedzin przekonują do akceptacji orzeczeń zapadłych dotąd w rozpoznawanej przedmiotowej sprawie.

Stąd więc, istotne są argumenty wskazujące na szczególny charakter pracy traktorzysty wywodzone ze słów rozporządzenia: "prace kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych". Dlatego też można podzielić zapatrywanie Sądu Apelacyjnego, zgodnie z którym, prawidłowa wykładnia pojęcia pracy w szczególnych warunkach, uwzględniająca kryteria wskazane w art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej, winna uznawać, że jest nią każda praca wykonywana przy takim samym oddziaływaniu szkodliwych warunków, niezależnie od branży jej świadczenia.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

